

عوامل مؤثر بر پیشرفت زنان کارآفرین (مطالعه موردی زنان استان مازندران)

ابوذر نحوی^۱
دکتر محمد رضا کهنسال^۲

چکیده

کارآفرینی فرایندی است که نقش حیاتی در تداوم، رشد و توسعه ملی و حتی جهانی ایفا می کند. اهمیت بحث کارآفرینی به حدی است که اقتصاددانان، کارآفرینان را موتور رشد و توسعه اقتصادی جامعه می دانند. ارتقای فعالیت های کارآفرینانه زنان، محرکی مؤثر برای رشد و توسعه اقتصاد و بهبود کیفیت زندگی آنها محسوب می شود. هدف از این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت زنان کارآفرین استان مازندران بود. بدین منظور پرسش نامه هایی تهیه گردید و در بین ۱۰۰ زن کارآفرین استان مازندران (شهرهای رامسر، تنکابن، نوشهر و چالوس) توزیع شد که از این بین ۸۰ پرسشنامه دریافت گردید. داده های جمع آوری شده با استفاده از روش های آمار توصیفی و نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پس از تجزیه و تحلیل داده ها مشخص گردید که اکثر زنان در سن ۳۹ سالگی و حتی بالاتر وارد فعالیت های کارآفرینی می شوند و تعداد زیادی از آنها دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. تحصیلات برای آنها این امکان را فراهم خواهد کرد تا بتوانند هوشمندانه در مورد منافع خود تصمیم بگیرند و آگاهانه و بطور مستقل برای پیشرفت فعالیت های کارآفرینانه خود گام بردارند همچنین مشخص شد زنانی که تجربه کاری بیشتری دارند بهتر می توانند کار خود را مدیریت کرده، با مشکلاتی که در زمینه کاری خود با آن روبرو می شوند برخورد کنند و این موضوع در پیشرفت و موفقیت آنها در زمینه کاری تأثیرگذار است. دلیلی که اکثر آنها برای شروع کسب و کارشان ارائه دادند، عوامل اجتماعی بود. با توجه به اینکه زنان برای رونق دادن کسب و کار خود نیاز به کمک های مالی دارند، در نتیجه برای رفع این مشکل نیازمند دریافت وام از بانک ها هستند اما با توجه به اینکه هنوز در جامعه اعتماد زیادی به قابلیت های آنها وجود ندارد، در نتیجه آنها با مشکلات دریافت وام مواجه می شوند، آنها نیازمند تشویق و حمایت خانواده هایشان، محافل اجتماعی و از همه مهمتر دولت هستند و دولت نیز باید مقدمات تأمین حمایت های مالی برای زنان کارآفرین را فراهم نماید.

واژه های کلیدی: عوامل اجتماعی، زنان کارآفرین، کارآفرینی

^۱ دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی، دانشگاه فردوسی مشهد، واحد بین الملل
^۲ عضو هیأت علمی (دانشیار) دانشگاه فردوسی مشهد، گروه اقتصاد، مشهد- ایران.

مقدمه

کارآفرینی^۱ در جهان امروز به سرعت در حال پیشرفت است، کارآفرینی زنان موضوع پرالتهاب کشورهاست (گلرد ۱۳۸۳). گزارش سال ۲۰۰۲ کارآفرینی جهان که توسط مرکز کارآفرینی کافمن^۲ منتشر شده است تأکید می‌کند کارآفرینی زنان نقش برجسته‌ای در سلامت اقتصاد ملتها دارد (مرکز کارآفرینی جهان، ۲۰۰۲).

کارآفرینی فرایندی است که نقش حیاتی در تداوم، رشد و توسعه ملی و حتی جهانی ایفا می‌کند. اهمیت بحث کارآفرینی به حدی است که اقتصاددانان، کارآفرینان را موتور رشد و توسعه اقتصادی جامعه می‌دانند (Schumpeter, 1934; Lieen, F. And Chen, Y. W. 2009) و دانشمندان مدیریت آنها را از مهمترین عوامل تحول و نوآوریهای سازمانی در عصر حاضر به شمار می‌آورند. لذا هر محیطی که افرادش برخوردار از تفکر و هنر کارآفرینی باشند، اقتصادی پویا و متنوع خواهد داشت (Kazemi & Maharati, 2008). فردی که اقدام به کارآفرینی می‌کند جهت مواجه شدن با شرایط پیش بینی نشده و نامساعد، نیازمند داشتن اعتماد به نفس و کاردانی است (Sathyasundaram, 2004).

فردریک هاربینسون^۳ به پنج مورد از عملکردهای زنان کارآفرین اشاره نموده است: جستجو در مورد شانس موفقیت دایر نمودن یک موسسه تجاری، ریسک و اداره کردن شرایط لازم موجود در کار و تجارت، ارائه نوآوری‌ها، هماهنگی و اجرا، مدیریت و رهبری.

با توجه به اینکه زنان نیمی از جمعیت فعال کشور را تشکیل می‌دهند و در سالهای اخیر رشد قابل توجهی در سطح تحصیلات و اشتغال زنان در جامعه ایران به وجود آمده است، توجه به فعالیت‌های کارآفرینانه در این قشر از جامعه می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی کشور کمک شایانی نماید (میرغفوری ۱۳۸۸). آمار مربوط به اثرات اقتصادی کارآفرینی زنان در جوامع مختلف مؤید این گفته است. به عنوان مثال فعالیت‌های کارآفرینانه زنان در ایالات متحده آمریکا بین سالهای ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۷، از نظر تعداد ۲ برابر، از نظر اشتغال زایی ۴ برابر و از نظر فروش ۵ برابر شده است. همچنین نرخ افزایش تعداد زنان صاحب کسب و کار در ایالات متحده آمریکا بین سال‌های ۱۹۹۷ تا

^۱ - Entrepreneurship

^۲ - Kauffman center for entrepreneurship

^۳ - Frederick Harbison

۲۰۰۲، افزایشی ۱۴ درصدی داشته است و این نرخ دو برابر افزایش فعالیت های کارآفرینی مردان است (Arasti, 2006).

در سایر کشورها نیز شاهد چنین رشدی در تعداد زنان کارآفرین هستیم. در فرانسه ۲۸٪ کل کسب و کارها توسط زنان ایجاد و اداره می شود (Orban, 2001). در استرالیا، زنان صاحب کسب و کار، ۱۰ الی ۱۵ درصد از درآمد ملی را تولید می کنند. در تونس، ۵۰۰۰ زن صاحب کسب و کار وجود دارد که ۱۵٪ کل صاحبان کسب و کار تونس را تشکیل می دهند (Arasti, 2006). از این رو، کارآفرینی زنان، امروزه در دنیا به عنوان یکی از منابع رشد، اشتغال زایی و نوآوری شناخته شده است.

زنان در ایران اساساً تحت تأثیر دو عامل وارد عرصه کار می شوند: عوامل کششی (تمایلی) و فشاری (اجباری). عامل کششی اشاره به روندی دارد که در آن زنان ترغیب می شوند تا شغل یا فعالیت مخاطره آمیزی را صرفاً به لحاظ اشتیاق و اصرار بر اینکه بخواهند کاری را مستقلاً انجام دهند، دایر می کنند. در حالی که عوامل فشاری اشاره به روندی دارند که در آن زنان ناچارند کسب و کاری را دایر کنند تا بتوانند مشکلات اقتصادی خود را برطرف کنند.

متأسفانه هنوز هم مشکلاتی در جهت ریشه کن کردن کامل تفکر بد مرد سالاری بودن جامعه وجود دارد و علاوه بر این بسیاری از عوامل موجود در جامعه اعم از عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فیزیولوژیکی نیز بر روند پیشرفت زنان کارآفرین تأثیر می گذارند، اما عموماً به خاطر عوامل و مسائل اجتناب ناپذیری نظیر توان محدود، اعتماد به نفس پایین، دسترسی اندک به اطلاعات تکنیکی، شرایط بد بازار محلی، دسترسی کمتر به سرمایه و... زنان مؤسسات کوچک را به شرکت ها و موسسات بزرگ ترجیح می دهند (Sathyasundaram, 2004).

در مسیر توسعه فعالیت های کارآفرینانه زنان، موانع و مشکلات متعددی وجود دارد که شناسایی و رفع آنها منجر به تسهیل این امر خواهد شد. از این موانع می توان به وجود موانع فرهنگی - اجتماعی (مانند وجود فرهنگ مرد سالاری در سازمانها و جامعه، باورهای کلیشه ای در مورد زنان و ...)، موانع شخصیتی (عدم خودباوری و اعتماد به نفس زنان، فقدان انگیزه کافی...) و موانع مالی (محدودیت در دسترسی به خدمات حمایتی به علت عدم اعتماد مؤسسات مالی و...) اشاره کرد.

بنابه ضرورت توسعه سهم زنان در اقتصاد ملی و مقابله با بحران بیکاری زنان، ضروری است که شرایط لازم برای توسعه کسب و کار زنان کارآفرین فراهم گردد تا آنها با ایجاد کسب و کار و فرصت های شغلی برای خود و دیگران بتوانند معضل کنونی جامعه را پایان بخشند (Golrad, 2006) با وجود این علی رغم سیر پیشرونده فعالیت های کارآفرینی در کشورهای مختلف، آمارهای موجود بیانگر این واقعیت است که هنوز جامعه ایران نتوانسته است از توانمندی های مربوط به زنان کارآفرین استفاده نماید. به عنوان مثال علی رغم ایجاد پارک علم و فناوری در ایران و همچنین تلاش های گسترده اداره تعاون و سایر سازمان ها که فعالیت های کارآفرینانه زنان را در حد قابل توجهی تشویق و حمایت کنند، سهم زنان در بین کارآفرینان کشور در سطح پایینی قرار دارد (Office of labour and social affairs, 2007). آموزش برای توسعه مهارت های بهینه کارآفرینی زنان امری مفید و ضروری است و دولت نیز باید مساعدت مالی، بازاریابی و آموزش آنها را فراهم کند تا زنان بتوانند کسب و کارشان را دایر نمایند. بنابراین به منظور بهبود بخشیدن کیفیت و مهارت کاری زنان کارآفرین باید آموزش مناسب به آنها و از آنها حمایت ارائه گردد (میرغفوری و همکاران، ۱۳۸۸).

با توجه به اهمیت مطالب گفته شده و نقش مهم و کلیدی که زنان کارآفرین بر روی وضع اقتصادی و اجتماعی جامعه دارند و از آنجایی که با وجود فراهم بودن شرایط برای کارآفرینی در شمال ایران، تاکنون در این منطقه مطالعه ای صورت نگرفته که اثرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را بر فعالیت های زنان کارآفرین بررسی کند، لزوم انجام این تحقیق مشخص می گردد. اهداف این تحقیق عبارتند از: یافتن درجه تاثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بر روی فعالیت زنان کارآفرین، درک رفتار زنان کارآفرین، درک و ارائه راه حل مناسب برای مسائل مربوط به زنان کارآفرین.

در این پژوهش، پژوهشگر تلاش می کند تا با استفاده از پرسشنامه و تجزیه و تحلیل آن به این سؤال پاسخ دهد که آیا عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می توانند در پیشرفت زنان کارآفرین مؤثر باشند یا خیر.

فرضیات پژوهش

۱. سن زنان کارآفرین در تمایل آنها برای ایجاد کار مستقل مؤثر است.
۲. میزان تحصیلات زنان کارآفرین در پیشرفت آنها در زمینه کارآفرینی مؤثر است.
۳. تجربه کاری زنان کارآفرین در پیشرفت آنها در زمینه کارآفرینی مؤثر است.
۴. شرایط دریافت وام در زمینه پیشرفت کارآفرینی زنان مؤثر است.

پیشینه پژوهش

در عرصه جهانی، زنان خلاق، نوآور و مبتکر به عنوان کارآفرینان، منشأ تحولات بزرگی در زمینه‌های صنعتی، تولیدی و خدماتی شده اند و نقش آنان به عنوان موتور توسعه اقتصادی، قهرمانان ملی و توسعه صنعتی، محرک و مشوق سرمایه‌گذاری، عامل ایجاد اشتغال، گزینه اصلی انتقال فناوری و عامل رفع خلل و تنگناهای بازار، در جوامع تبیین یافته است (Arasti, 2007). در این راستا طی دو دهه گذشته، زنان بسیاری به عنوان کارآفرین به محیط‌های کسب و کار روی آورده اند، به طوری که حضور زنان در مکان‌های کسب و کار برای اداره سازمان‌های کوچک و کارآفرین اثر عظیمی بر اشتغال و محیط‌های کسب و کار در سراسر جهان داشته است. آمارها نشانگر رشد زنان کارآفرین تا سال ۲۰۰۲ در جهان، بخصوص آمریکای شمالی بوده است با وجود این هر چند که مشکلات اولیه بر سر راه توفیق زنان در کسب و کار از میان برداشته شده است، اما هنوز چالش‌ها و موانع فراوری زنان کارآفرین، بسیار است (Jazani, 2006).

در یک بررسی که توسط هیسریچ و براش^۱ در سال ۱۹۸۴ بر روی ۱۴۰ زن کارآفرین در آمریکا انجام شد مشخص گردید که بزرگترین مشکل زنان در مرحله راه‌اندازی، تأمین سرمایه و در مرحله ادامه کار، کمبود تجربه در برنامه‌ریزی مالی می باشد. مطالعه دیگری که توسط گلراد^۲ در سال ۲۰۰۶ از طریق مصاحبه با زنان کارآفرین شرکت کننده در برنامه آموزشی توسعه کارآفرینی زنان در رومانی صورت گرفت، مشخص شد که اکثر آنها احساس می‌کنند که مهم‌ترین موانعی که در ابتدای راه باید بر آن غلبه کنند، موانع درونی از جمله ترس از شکست، کمبود جسارت، کمبود حمایت معنوی و نبود الگوی مناسب می باشند.

^۱- Hisrich & Brush

^۲- Golrad

براساس آخرین آمار مرکز جهانی کارآفرینی^۱ (GEM) از بین ۲,۴ میلیارد نیروی کار در جهان، مردان ۵۰ درصد، بیشتر از زنان درگیر امر کارآفرینی هستند. اما این موضوع در هر کشور با کشور دیگر تفاوت دارد.

چنانکه در کشورهای در حال توسعه حضور زن و مرد در کارآفرینی، تقریباً برابر است مانند: تایلند، چین، آفریقای جنوبی و مکزیک. اما در کشورهای اروپایی و کشورهای توسعه یافته این نسبت، ۳ به ۱ است (مانند کرواسی، سنگاپور و ژاپن).

از میان ۳۷ کشور در بررسیهای (GEM) کارآفرینی زنان در ژاپن از ۰,۶ درصد (۱۰۰۰) به ۱۸,۵ درصد (۱۸۵ در ۱۰۰۰) در تایلند متغیر است. با وجود آنکه تعداد زنان کارآفرین در جهان افزایش می‌یابد. اما سهم زنان در کارآفرینی، هنگامی که با نرخ مشارکت آنها مقایسه می‌شود، پایین است. به عنوان مثال، نسبت زنان کارآفرین تقریباً ۳۰ درصد تعداد کارآفرینان در دنیای غرب را تشکیل می‌دهند. با آنکه بیش از ۴۰ درصد از استخدام شدگان را زنان تشکیل می‌دهند اما به هر صورت کارآفرینی زنان در همه جای جهان در حال گسترش است. مطالعات نشان داده است، کسب و کارهایی که مالکشان زنان هستند بین یک چهارم تا یک سوم کسب و کارهای اقتصاد رسمی را در جهان شامل می‌شوند و احتمالاً نقش مهمی در بخشهای رسمی اقتصاد ایفا می‌کنند (zimny,2003).

از جمله تحقیقاتی که در زمینه کارآفرینی در داخل ایران صورت گرفته می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

در تحقیقی که در سال ۱۳۸۳ توسط جواهری و قضاوتی در زمینه بررسی تأثیر نابرابری جنسیتی بر کارآفرینی زنان در ایران صورت گرفت مشخص گردید که موانع خانوادگی، نظام تعلیم و تربیت، ناهمخوانی انتظارات نقشی، باورهای کلیشه ای و مناسبات حاکم بر سازمان کار به عنوان مهم ترین موانع کارآفرینی زنان ایرانی مطرح می‌شود.

در بررسی صورت گرفته در سال ۱۳۸۴ بین زنان کارآفرین در تعاونی های استان مازندران، مشکلات مالی، اختلاف میان اعضا و تبعیض علیه زنان، به عنوان مهمترین موانع کارآفرینی زنان در تعاونی ها مطرح گردیده است.

¹ - Global Entrepreneurship Monito

در مطالعه ای که توسط فلاح جلودار و حسینی در سال ۱۳۸۶ بر روی عوامل مؤثر بر موفقیت کارآفرینی زنان کارآفرین شمال ایران صورت گرفت، مشخص گردید که موفقیت زنان کارآفرین مازندران بیشتر از استان‌های گیلان و مازندران است.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع کاربردی و روش جمع آوری داده‌ها کتابخانه‌ای-میدانی است. به این صورت که داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و...) و نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نمودارهای مربوط به آنها رسم گردید. اطلاعات مورد نیاز برای این پژوهش طی دو مرحله جمع آوری شد. مرحله اول شامل روش کتابخانه‌ای و مرحله دوم مطالعات میدانی مشتمل بر مصاحبه اکتشافی و تکمیل پرسشنامه توسط زنان کارآفرین استان مازندران، به منظور ارزیابی تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بر روند پیشرفت زنان کارآفرین، می باشد. جامعه آماری پژوهش، شامل زنان کارآفرین استان مازندران (شهرهای رامسر، تنکابن، نوشهر و چالوس) در سال ۱۳۹۰ بود. تعداد ۱۰۰ پرسشنامه در بین زنان کارآفرین منطقه توزیع گردید که از بین این تعداد پرسشنامه ۸۰ فقره دریافت شد (نرخ بازگشتی ۸۰٪). این پرسشنامه حاوی ۳۰ سؤال بود که جنبه‌های زندگی اجتماعی و همچنین اقتصادی زنان کارآفرین را پوشش می داد و در دو بخش تنظیم شده بود. یک بخش شامل مشخصات عمومی (سن، تحصیلات و...) و بخش دیگر شامل سؤالات چند گزینه‌ای متناسب با هر پرسش مطرح شده بود. پرسشنامه مذکور بر پایه عوامل مؤثر بر پیشرفت زنان کارآفرین و دیدگاه صاحب نظران و کارشناسان فراهم گردید. ویرایش نهایی پرسشنامه را چند تن از صاحب نظران و تعدادی از استادان دانشگاه مازندران تأیید نمودند، بنابراین روایی پرسشنامه، که نقش مهمی در فرایند علمی-پژوهشی دارد، تأیید می شود.

یکی از ویژگی‌های فنی ابزار جمع آوری داده‌ها (پرسشنامه)، پایایی است. مفهوم ذکر شده با این امر سروکار دارد که ابزار جمع آوری داده‌ها در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می آورد. برای محاسبه ضریب پایایی، شیوه‌های مختلفی به کار برده می شود که از آن جمله می توان به اجرای دوباره (روش بازآزمایی)، روش موازی (همتا)، روش تنصیف (دو نیمه کردن پرسشنامه و محاسبه همبستگی نمرات دو دسته) و روش (آلفا کرونباخ) به کمک نرم افزار SPSS اشاره نمود. که مقدار (α) هر چه به

۱۰٪ نزدیکتر باشد، بیانگر قابلیت بیشتر پرسشنامه است. در این تحقیق جهت تعیین پایایی پرسشنامه از آزمون آلفا کرونباخ استفاده شده است. برای سنجش پایایی پرسشنامه نیز ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰۵ برآورد شده است که نشان دهنده پایایی پرسشنامه است.

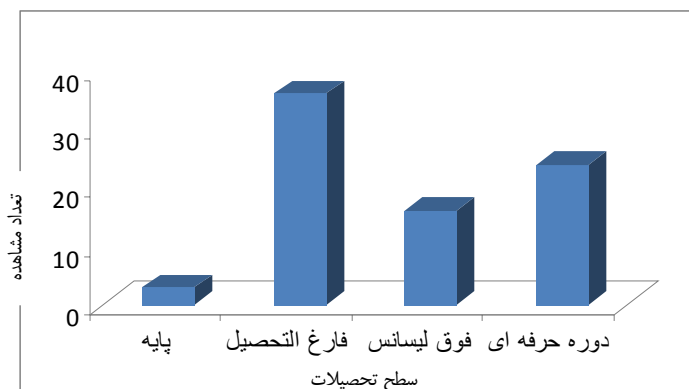
تحلیل یافته ها

جزئیات دموگرافیک زنان کارآفرین و همین طور اطلاعات اجتماعی- اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی آنان در جدول (۱) بیان گردیده است.

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار پیشرفت اجتماعی- اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی زنان کارآفرین

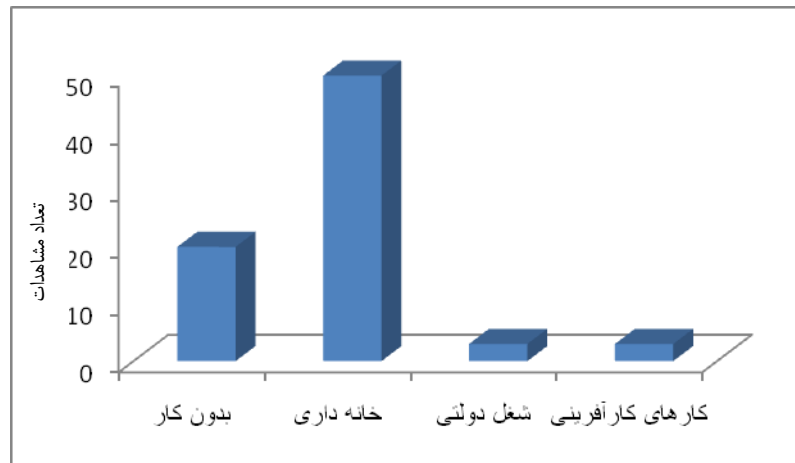
SEM	SD	Mean	N	
۱,۳۲۲۸۶	۱۱,۸۳۲۰۵	۳۹,۹۵۰۰	۸۰	سن
۰,۳۳۱۶۶	۲,۹۶۶۴۸	۴,۹۰۰۰	۸۰	فعالیت
۰,۱۱۸۵۴	۱,۰۶۰۲۱	۳,۷۰۰۰	۸۰	سطح تحصیلات
۰,۰۹۸۲۲	۰,۷۳۵۰۲	۳,۴۳۸۹	۸۰	سطح تحصیلات همسران
۰,۱۰۶۷۴	۰,۹۵۴۶۷	۲,۰۰۰۰	۸۰	قبل از انجام این کار مشغول به چه کاری بودید؟
۰,۰۹۳۲۹	۰,۸۳۴۳۹	۳,۲۵۰۰	۸۰	میزان تجربه تان از کار جدید چقدر است؟
۰,۱۵۴۶۷	۱,۳۸۳۴۵	۲,۹۰۰۰	۸۰	منبع عمده درآمد خانواده تان چیست؟
۰,۰۷۴۹۳	۰,۶۵۳۲۰	۳,۰۰۰۰	۷۶	چگونه محصولاتتان را عرضه می کنید؟
۰,۰۶۴۳۹	۰,۵۷۵۸۹	۴,۱۵۰۰	۸۰	نوع کارتان چیست؟
۰,۱۸۳۵۳	۱,۶۰۰۰۰	۲,۰۰۰۰	۷۶	چند نفر در محل کارتان مشغول به فعالیت هستند؟
۰,۱۹۸۳۵	۱,۶۸۳۰۲	۲,۳۸۸۹	۷۲	در کجا محصولاتتان را به فروش می رسانید یا خدماتتان را ارائه می دهید؟
۰,۱۸۲۲۴	۱,۵۴۶۳۶	۳,۵۵۵۶	۷۲	چه کسی به شما کمک کرد تا این کار را دایر کنید؟
۰,۱۵۲۶۴	۱,۲۹۵۲۳	۲,۱۱۱۱	۷۲	دلایل عمده ای که باعث گردید تا تصمیم به شروع یا دایر نمودن این کار کنید؟
۰,۱۱۷۶۵	۰,۹۷۰۱۴	۲,۱۱۷۶	۶۸	وقتی این کار را شروع کردید چه کسی از شما حمایت کرد؟
۰,۱۲۴۰۶	۱,۰۳۳۰۰	۱,۷۰۵۹	۶۸	وقتی این کار را شروع کردید چه کسی از نظر مالی شما را حمایت کرد؟
۰,۱۸۴۷۳	۱,۵۶۷۴۷	۲,۷۲۲۲	۷۲	با چه مشکلاتی در هنگام شروع این کار مواجه شدید؟
۰,۰۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰۰	۱,۰۰۰۰	۶۴	آیا کار جدید خود را به ثبت رسانیده اید؟
۰,۰۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰۰	۱,۰۰۰۰	۴	به چه میزان مالیات بر درآمد مربوط به موسسه یا شرکت پرداخت می کنید؟
۰,۱۲۶۶۵	۱,۰۷۴۶۸	۱,۸۳۳۳	۷۲	انتظار می رود عملکرد کارتان در سال آینده چگونه باشد؟
۰,۱۴۱۵۶	۱,۳۰۱۲۰	۳,۷۲۲۲	۷۲	چه درصدی از درآمد ماهیانه کارتان صرف درآمد خانه و خانواده تان می شود؟
۰,۱۷۳۴۴	۱,۴۷۱۶۹	۲,۵۵۵۶	۷۲	میانگین تعداد ساعات/روزی که صرف کار می کنید چقدر است؟
۰,۰۳۵۴۴	۰,۳۰۸۹۳	۳,۸۹۴۷	۷۶	میانگین تعداد ساعات/روزی که صرف خانواده/یا در خانه صرف می کنید، چقدر است؟
۰,۱۳۳۴۶	۰,۹۹۸۷۰	۳,۱۴۲۹	۵۶	هنگامی که مشغول به کار هستید چه کسی از فرزندانتان مراقبت می کند؟
۰,۰۶۲۲۰	۰,۵۲۷۷۹	۱,۹۴۴۴	۷۲	آیا حساب بانکی جداگانه ای صرفاً برای اهداف کارتان دارید؟
۰,۰۹۸۶۸	۰,۸۳۷۳۱	۲,۴۴۴۴	۷۲	چه مسائلی گرفتن یک وام رسمی از بانک یا یک موسسه مالی کوچک را برای زنان مشکل تر می سازد؟
۰,۰۰۰۰۰	۰,۰	۲,۰۰۰۰	۷۲	آیا از هیچ گونه حمایتی از سوی ارائه کنندگان خدمات توسعه مشاغل کوچک در طی و بعد از شروع کارتان برخوردار شده اید؟
۰,۰۵۸۹۷	۰,۵۰۰۳۹	۱,۵۵۵۶	۷۲	آیا تنها زنی هستید که در خانواده تان کاری را دایر کرده اید؟
۰,۰۸۷۴۷	۰,۷۴۲۲۰	۱,۸۸۸۹	۷۲	هنگام ورود به این کار خانواده تان چه واکنشی نشان دادند؟
۰,۰۵۳۱۶	۰,۴۵۱۰۵	۱,۲۷۷۸	۷۲	فکر می کنید انجام اینکار تأثیری بر وجهه اجتماعی تان داشته است؟
۰,۰۴۹۳۴	۰,۴۱۸۶۶	۱,۲۲۲۲	۷۲	بر مبنای تجربه تان آیا مردم کارآفرینی را جدی می گیرند؟

بعد از آنالیز داده ها مشخص گردید که ۸۰ درصد از زنان در حدود سن ۳۹ سالگی و بالاتر وارد امر کارآفرینی شدند. از این مسأله می توان این طور برداشت کرد که زنان کارآفرین از سن ۳۰ سالگی جدا یا به نوعی فارغ از مسؤولیت های خانوادگی خود شده و خانواده را بدون داشتن کار ترک نمودند بنابراین فرصتی ایجاد می شود تا آنها بتوانند در آن به برخی از ایده های نوآورانه خود فکر کنند و یا مسیر خاصی را برای زندگی شان در نظر بگیرند. آنها سعی می کنند اوقات خود را با بعضی از کارهای تولیدی که در قالب دایر نمودن برخی کسب و کارهاست، سپری کنند که از این لحاظ تقریباً هر زنی کسب و کاری را ترجیح می دهد که اطلاعات لازم را در آن زمینه داراست. با این حال آنها به آسانی قادر به مدیریت کار خود خواهند بود و در این صورت راندمان کاری بالا خواهد رفت. به نظر می رسد که سابقه تحصیلی زنان کارآفرین نیز کاملاً مؤثر باشد زیرا اغلب آنها تحصیلات خود را تا فارغ التحصیلی به اتمام رسانیده اند. نمودار شماره (۱) نشان می دهد که در حال حاضر هر زنی به تحصیلاتش اهمیت می دهد زیرا تحصیلات به او کمک خواهد کرد تا بتواند هوشمندانه در مورد منافع خود تصمیم بگیرد. با توجه به سابقه تحصیلی شوهران شان، ۵۶ درصد آنها تحصیلات خود را به اتمام رسانده و فارغ التحصیل شده اند که این مسأله نیز به ما کمک می کند تا دریابیم که آنها از مزایای تحصیل و مسؤولیت خود در قبال همسران شان آگاهی پیدا کرده اند، این بدین معنی است که آنها همسران خود را در راه اندازی کسب و کارشان حمایت می کنند و دریافته اند که صرفاً اگر هر دو نفر مشغول به کار باشند بهتر قادر خواهند بود امکانات اصلی و تحصیلات بهتری را برای فرزندان خود مهیا کنند که نتیجه آن رفاه بیشتر برای خانواده خواهد بود.

نمودار ۱- درصد میانگین سابقه تحصیلی زنان کارآفرین

همچنین مشخص گردیده است که اکثر زنان کارآفرین قبل از شروع یا دایر نمودن کسب و کارشان به کارهای خانه داری پرداخته و مشغول هیچ گونه فعالیت خدماتی یا خصوصی دیگری نبوده اند این امر می تواند به دلیل مسؤولیت‌های خانه داری و مسائل مربوط به بزرگ کردن بچه‌ها باشد (نمودار ۲). اغلب زنان کارآفرین تجربه بیشتر از ۶ سال دارند، این بدین معناست که آنها در کسب و کارشان بخوبی مستقر شده اند و عملکرد خوبی هم دارند (نمودار ۳).

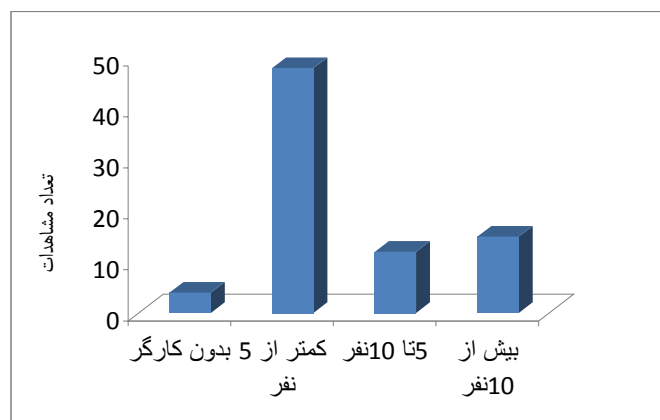

نمودار ۲- درصد نوع کار زنان کارآفرین

نمودار ۳- درصد میانگین تجربه کاری زنان کارآفرین

از بررسی داده‌های حاصل از این تحقیق در می‌یابیم که حقوق شوهران زنان کارآفرین منبع درآمد عمده آنها محسوب می‌شود و نیز نوع کسب و کاری که اغلب آنها دایر و بدان مشغول می‌شوند، مغازه داری و یا به نوعی فروشندگی است که به طور عمده علت چنین مسأله‌ای این است که آنها قبل از ورود به عرصه کسب و کار در انجام امور خانه داری آزادانه و به میل خودشان رفتار می‌کردند بنابراین بعد از یک مدت وقفه معین و به نوعی فراغت از امور خانه، بلافاصله وارد برخی از مشاغل خدماتی و خصوصی ای می‌شوند که احساس می‌کنند زیاد دشوار نیست. به همین علت باز کردن مغازه و شغل فروشندگی را ترجیح می‌دهند. از لحاظ تعداد کارگر، اغلب آنها کمتر از ۵ نفر کارگر داشتند که این بدان معنا است که زنان به دلیل تأسیس کردن بنگاه‌ها یا مؤسسات کوچک و درآمدهای محدود، ترجیح می‌دهند کمتر از ۵ نفر کارگر را حفظ کنند (نمودار ۴).

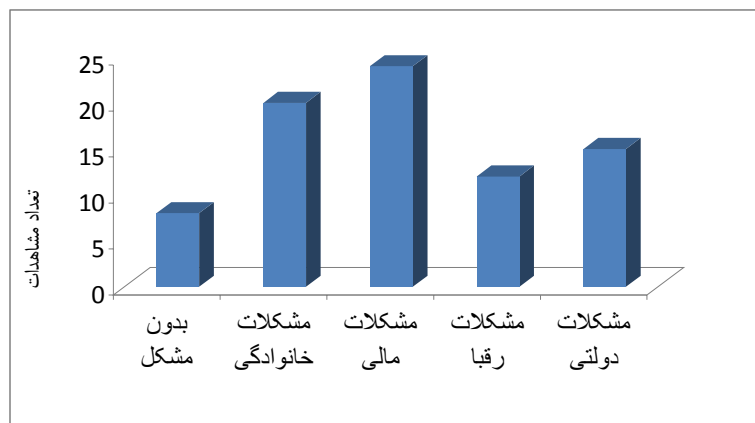

نمودار ۴- درصد میانگین تعداد کارگران

دلیلی که اکثر زنان برای شروع کسب و کارشان ارائه دادند، عوامل اجتماعی بود. بدین معنا که آنها تمایل دارند موقعیت پذیرفته شده و قابل احترامی در جامعه داشته باشند و این احساس آنها را ملزم نموده که کسب و کاری را دایر نمایند و در این راستا موانعی که با آن مواجه بودند، عمدتاً موانع اجتماعی بود.

زنان کاملاً به قانون و نظم آگاه بوده و خواهان پیروی از آن هستند و در پاسخ به این سؤال که انتظار دارند که عملکرد کاریشان در سال آینده چگونه باشد اغلب آنها با دید خوبی پاسخ داده‌اند و این امر نشان می‌دهد که آنها عملکرد خوبی دارند و سود خوبی از کسب و کار عایدشان می‌شود که نمایی از موفقیت در آینده را به آنها ارائه می‌دهد و نیز بررسی‌ها نشان دادند که اکثر زنان بیشتر از ۵۰ درصد درآمدشان را صرف کمک به درآمد خانواده خود می‌کنند، این بررسی‌ها نشان داد که اعضای خانواده یا شوهرانشان کاملاً پشتیبان آنها هستند و در ازای استفاده از درآمدشان آنها را آزاد می‌گذارند تا طبق خواسته‌های خود پول یا درآمدشان را خرج کنند تعداد ساعاتی که آنها بر سر کارشان سپری می‌کنند در حدود ۸ الی ۱۲ ساعت است و همین طور میزان زمانی را که با خانواده خود سپری می‌کنند بیشتر از ۱۲ ساعت است، لذا این امر نشان می‌دهد که زنان بین کار و خانواده خود تعادل ایجاد کرده‌اند و کاملاً به هر دو متعهدند و نسبت به مسئولیتهای شان و نحوه مدیریت آنها مطلع‌اند.

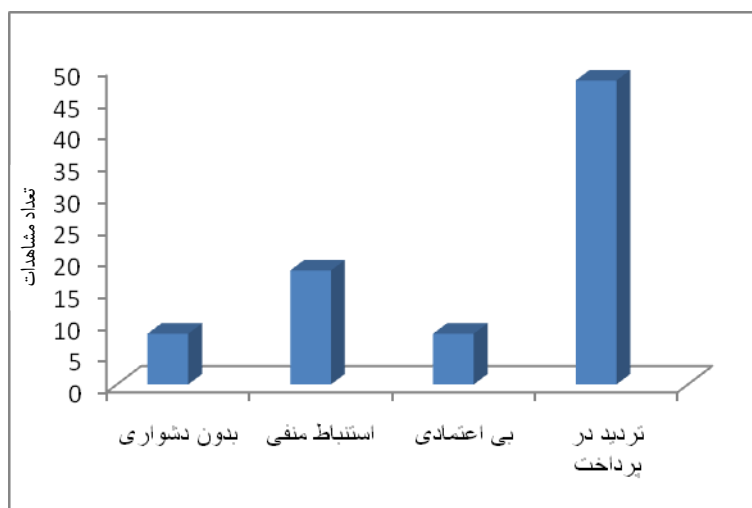
در پاسخ به این پرسش که در بین کار خود با چه مشکلاتی مواجه بودند بیان کردند که در راه انجام این کار با مشکلات متعددی مواجه بوده‌اند، مانند مشکلات مالی، مشکلات خانوادگی و... اما عمده مشکلات آنها مربوط به مشکلات مالی می‌شد (نمودار ۵).

نمودار ۵- درصد میانگین نوع مشکلاتی که زنان کارآفرین در کارشان با آن مواجه‌اند

از این رو برای رفع این مشکل به فکر دریافت وام از بانک می‌افتند که متأسفانه بابت گرفتن وام از بانک نیز با مشکل مواجه می‌شوند، آنها اشاره داشتند به موضوع عدم

اعتماد به قابلیت زنان کارآفرین، زیرا آنها را ملزم می کنند قبل از گرفتن وام، کارهای تشریفاتی بسیاری را انجام دهند (نمودار شماره ۶). آنها قاطعانه اظهار داشته اند که بعد از شروع کار یا دایر نمودن کسب و کارشان، وجهه اجتماعی کاملاً کارآمد و توانمندی را به دست آوردند. نظراتشان مورد پسند مردم قرار گرفته، مردم به عقایدشان اهمیت می دهند و به آنها احترام می گذارند.

نمودار ۶- دشواری های گرفتن وام

بحث و نتیجه گیری

از یافته های بالا می توان این طور استنباط نمود که زنان سعی می کنند جایگاه واقعی خود را در جامعه به دست آورند آنها کاملاً به حقوق و ارزشهای خود واقف می باشند و دارای اهداف و مقاصد مشخصی هستند و همچنین تلاش می کنند به منظور دستیابی به موفقیت، کسب و کارشان را به سطوح بالاتری گسترش دهند. آنها همچنین دستی در کارهای حرفه ای و علاوه بر آن کارهای مرتبط با مدیریت مؤسسه دارند. زنان نیازمند تشویق و حمایت خانواده های خود، محافل اجتماعی و از همه مهمتر دولت هستند و دولت نیز باید مقدمات تأمین حمایت های مالی برای زنان کارآفرین را فراهم نماید (Simsek, Z., & Lubatkin, M.H., 2009).

با توجه به اینکه از نتایج پژوهش مشخص می‌گردد که اکثر زنان کارآفرین مورد مطالعه در سنین بالا وارد امر کارآفرینی می‌شوند، می‌توان این طور استنباط کرد که در سنین بالا آنها فرصت بیشتری دارند تا به ایده‌های نو فکر کنند و تمایل زیادی پیدا می‌کنند که استقلال مالی داشته باشند در نتیجه این موضوع تأیید کننده فرض اول پژوهش مبنی بر تأثیر سن بر روی استقلال کاری زنان کارآفرین می‌باشد.

امروزه با توجه به افزایش سطح علمی و فرهنگی جامعه و آگاهی از این موضوع افزایش سطح تحصیلات افراد می‌تواند در بهبود شرایط زندگی آنها تأثیرگذار باشد انتظار داریم که نتایج این پژوهش نیز این مطلب را تأیید کند. در این تحقیق مشخص گردید که اکثر زنان دارای تحصیلات دانشگاهی هستند این امر نشان دهنده این مطلب است که امروزه زنان به افزایش سطح تحصیلات خود اهمیت زیادی می‌دهند زیرا تحصیلات به آنها این امکان را می‌دهد تا بتوانند هوشمندانه در مورد منافع خود تصمیم بگیرند و آگاهانه و به طور مستقل برای پیشرفت فعالیت‌های کارآفرینانه خود گام بردارند. زنان تحصیل کرده مورد مطالعه ما در این تحقیق نسبت به دیگر زنان کارآفرین در زمینه کاری خود موفق تر عمل می‌کردند و پیشرفت بیشتری در زمینه کاری خود داشتند. این موضوع تأیید کننده فرض دوم پژوهش مبنی بر تأثیرگذار بودن نقش تحصیلات بر کارآفرینی است.

یکی از مواردی که در موفقیت بیشتر افراد در زمینه کاری تأثیر گذار است میزان تجربه کاری آنهاست. هر چقدر که یک فرد تجربه بیشتری در زمینه کاری خود داشته باشد، می‌تواند در آن کار موفق تر عمل کند. در این تحقیق مشخص گردید زنانی که تجربه کاری بیشتری دارند بهتر می‌توانند کار خود را مدیریت کرده، با مشکلاتی که در زمینه کاری خود با آن روبرو می‌شوند، برخورد کنند و این موضوع در پیشرفت و موفقیت آنها در زمینه کاری تأثیرگذار است. این نتیجه تأیید کننده فرض سوم پژوهش مبنی بر تأثیرگذار بودن تجربه کاری در زمینه کارآفرینی می‌باشد. با توجه به انگیزه، دقت و پشتکاری که در زنان وجود دارد پیشنهاد می‌شود که قوانینی در سازمان‌ها، ادارات دولتی و شرکت‌ها در خصوص تعیین الزاماتی در مورد حداقل حضور زنان در دوره‌های آموزشی، پست‌های مدیریتی، تیم‌های اجرایی پروژه‌های مختلف ... ایجاد کنند تا زنان هم بتوانند مانند مردان بدون محدودیت در پست‌های مدیریتی و اجرایی شرکت داشته باشند.

با توجه به اینکه زنان برای رونق دادن کسب و کار خود نیاز به کمک های مالی دارند، در نتیجه برای رفع این مشکل نیازمند دریافت وام از بانک ها و موسسات معتبر می شوند اما با توجه به اینکه هنوز در جامعه اعتماد و اطمینان زیاد در باره موفقیت کاری زنان وجود ندارد، در قبال پرداخت پول آنها باید کارهای تشریفاتی زیادی را سپری کنند که این موضوع باعث ناراحتی و کاهش انگیزه آنها در انجام کارشان می شود. این نتیجه تأیید کننده فرض چهارم این پژوهش مبنی بر تأثیر گذار بودن شرایط دریافت وام بر پیشرفت کاری زنان کارآفرین می باشد. با توجه به مشکل تأمین اعتبار برای زنان کارآفرین پیشنهاد می شود که دولت منابع مالی ویژه ای را به بانک ها تخصیص دهد تا صرفاً به زنانی که قصد سرمایه گذاری در حوزه های کارآفرینی مختلف را دارند اعتبارات لازم اعطا گردد.

با توجه به این که در این پژوهش تنها به بررسی اثرات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر روی زنان کارآفرین پرداخته شده است و از آنجایی که این زنان برای انجام کار خود با موانع فراوانی روبرو هستند، پیشنهاد می شود برای ارزیابی جامع تر و مناسب تر، علاوه بر بررسی این عوامل موانع، کارآفرینی نیز مورد توجه و تحقیق قرار گیرد. با استفاده از نتایج فوق در می یابیم که از جمله موضوعات عمده ای که باید مورد بررسی قرار گیرد، بهبود شرایط زنان کارآفرین می باشد، و این امر زمانی محقق می شود که آنها از سوی برخی سازمانهای مدیریتی، آموزش مناسب را جهت موفقیت در عرصه کارآفرینی دریافت نمایند و مورد تشویق قرار گرفته، به لحاظ مالی و اجتماعی، از سوی خانواده، اجتماع و دولت مورد حمایت قرار بگیرند.

منابع:

- فلاح جلودار، ربیع، جمال فرج اله حسینی، محمود حسینی و مهدی میر داودی.. "عوامل مؤثر بر موفقیت کارآفرینی زنان روستایی شمال کشور". فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۴، زمستان ۸۶، ص ۸۷
- میرغفوری، سیدحبيب اله. "تبیین و تحلیل موانع مؤثر بر کارآفرینی زنان". پژوهش نامه مدیریت تحول، شماره ۲، نیمه دوم ۱۳۸۸، ص ۵۱
- Arasti, Z(2007), "Female Iranian entrepreneurs; socio-cultural structures contributing to job creation for women", journal of women research, Vol. 4 No. 1,2, pp. 93-120
- Golrad, P., "Designing model for job creation improvement for Iranian women", thesis for phd, course Management, azad university, 2006
- Hisrich, R. D., & Brush, C. G., (1984), "The women entrepreneur: management". Skills and business problems. Journal of Small business Management, 22(1), pp.50-75
- Javaheri, F & GHezavati, S (2005), "Studying the impact of gender inequality on women ntrepreneurship in Iran: obstacles for women job creation", Iran Sociology Magazine, No.18, pp.161-178.
- Jazani, N,(2006), "Gender justice, women rights and capabilities", the first seminar on women entrepreneurship and challenges
- Jung O. (2010), "Women Entrepreneurs", Small Business Financing Profile, Industry Canada.
- Karimi, Z.,(2006), "Government supports role in job creation for women:casual study:women cooperatives in Mazandaran province" , Iran Sociology Magazine, Vol. 4 No. 1,2, pp. 120-135
- Kazemi, M (2008), "Assessing entrepreneurship by industrial managers", casual study: horasan Province, Science and Development Magazine, Vol. 23, No. 2, pp.57-84.
- Lieen, F. and Chen, Y.W.(2009); "Development and Cross-cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions", Entrepreneurship: Theory and Practice, Vol.33, No.3, pp.593-617.

-
- Lohrke, F., Holloway, B. and Woolley, T. (2010); Conjoint Analysis in Entrepreneurship Research; *Organizational Research Methods*, Vol.13, No. 1, pp. 16-30.
 - Sathyasundaram, I. (2004), "Encouraging womens entrepreneurship". *Soc. Welfare*, 50(12):13-15
 - Schumpeter, Joseph A., (2008), "The theory of economic development", *Journal of Business research*, 12, pp.45-70
 - Simsek, Z., Lubatkin, M.H., Veiga, J.F and Dino, R.N., (2009). "the rol of an entrepreneurial alert information system in promoting corporate entrepreneurship". *Journal of Business research*, 62, pp.810-817.
 - Zimny, Ewa Ruminska (2003), "Womens entrepreneurship in transition countries", 48 th World conference International council for Small Business, Belfast, northern, Ireland.

